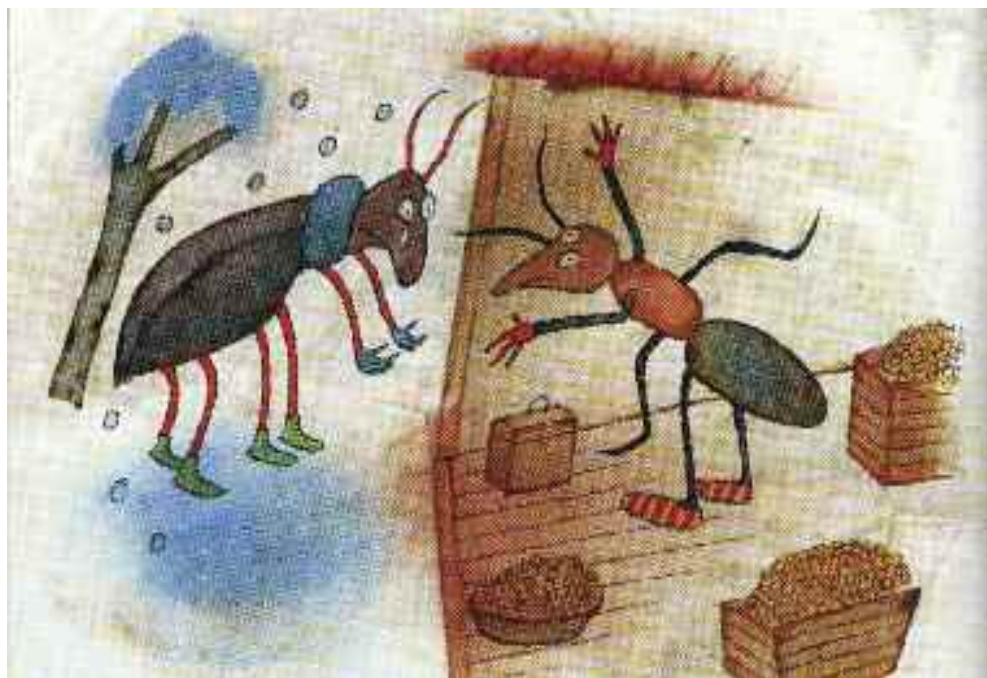


Az Ezópusz-kötet címlapja



A róka és a holló



A hangya és a tücsök

Blanka Stehlíková

ADOLF BORN ÉS AZ ÁLLATMESÉK

Tavaly jelentek meg Ezópusz meséi Adolf Born egyik utolsó illusztráció-ciklusával. Ezzel lezárult azoknak a könyveknek a sora, amelyeket művészi grafikái kísérik, és amelyekben jelentős szerepet játszik az állatok világa, akár különféle történetek főszereplőjeként, akár az ember kísértőjeként, akár szimbolikus vagy allegorikus formában. Hiszen az emberi tulajdonságokról az állatok és állatkölykök jóval szabadabban beszélhetnek, ami egyébként külön kapóra jött a művésznek a cenzúra idején nemcsak illusztrációinak, hanem szabad grafikáinak kifejezőmódjában is. Említsük meg itt legalább Anatole France: *A pingvinek szigete* című művéhez vagy Gerald Durrell könyveihez készített művészi illusztrációit, amelyekkel Born jelentősen hozzájárult az olvasóközönség érdeklődésének felkeltéséhez.

Az állatok birodalmához való vonzódása miatt Bornot egyértelműen ideális állatmese illusztrátorként

tartották számon a kiadók. Még 1988-ban a Svoboda Könyvkiadó felkérte a népszerű orosz állatmeseíró, Ivan Andrejevics Krilov könyvének illusztrálására. A „peresztrojkanak” köszönhetően a művész több rajzát már az orosz militarizmusra kihegyezett politikai satíráként értelmezhetette. Egyébként, ha jól emlékszem, a könyv kiadására a kiadó likvidálása miatt nem került sor.

Három évvel később Born gazdagon illusztrálta a Claretus-nak nevezett középkori költő, Bartoloměj z Chlumce latin verseinek fordítását. *Madárkert* (Ptačí zahrádka) című kötetét a madaraknak szentelte természetudományos szövegkísérettel és moralitással. Az illusztrátor számára ez egyedülálló alkalomként kínálkozott arra, hogy nagyméretű színes kompozíciókban kibontakoztassa saját groteszk, allegorikus történeteit – a madarak révén az emberekről is.



A kócsag és a farkas



A macska és a két egér



Az oroszlán és a pásztor



Zeusz és a majmok



A teknős és a nyúl

A műfajban való kiteljesedést a művész számára az a nagy horderejű alkalom jelentette, amikor La Fontaine *Állatmeséinek* egyszerre mind a tizenkét kötetéhez fóliát készíthetett – ez volt a mű első cseh gyűjteményes kiadása, ugyanakkor az első komplett illusztrációval ellátott francia verzió, amely Párizsban is feltűnést keltett. Duplaoldalas, egészoldalas, marginális rajzokon és rajzsávokban illusztrálta a mintegy hatszáz oldalas könyvet a szöveg elválaszthatatlan részeként. A szöveggel szinkron kép világot alkotott, amelyben nemcsak La Fontaine régi világát ragadta meg, hanem mai világunkat is, amelyben az állatmese már nem olyan direkt és egyértelmű. Rajzai nagyobb gondolkodási teret hagynak a nézőnek és saját szöveg-interpretációjának, ugyanakkor örömet nyújtanak, bármelyik oldalon nyitjuk is ki a könyvet.

Ezópusz meséit Jiří Žáček meséli újra. A költő könyveit már a hetvenes évek vége óta Adolf Born illusztrálta. Verses és prózai mesék ezek. És mivel elsősorban a gyerekeknek készült a könyv, Žáček igyekezett röviden, egyszerű nyelvezettel a lehető legérthetőbben

a szöveg esszenciáját adni. Így jelentős tér jutott a rajzoknak. A történetek nagy része duplaoldalas, egészoldalas képpel, amely olykor átnyúlik a másik oldalra vagy csak szegélyezi a szöveget, olykor pedig az egész szöveg rajzzal együtt belefér egyetlen oldalba. A szöveggel összhangban, és tekintettel a feltételezett gyerek olvasóra, Adolf Born is egyszerűbb vizuális nyelvezetet és egyszerűbb szövegértelmezést választott, mint a La Fontaine meséknél. Erről könnyen meggyőződhetünk, ha összehasonlítjuk az írásbeliség kezdete óta létrejött különféle irodalmi feldolgozásokkal.

Born az Ezópusz-illusztrációkban nagyobb teret ad az állatoknak mint az embereknek. ritkábban öltözteti őket történelmi jelmezbe vagy egyenruhába, kifejező gesztusokkal és hangsúlyozott mimikával járul hozzá inkább a szöveghez, így első pillantásra egyértelmű, ki kicsoda, és mi a történet tanulsága. A környezetet rendszerint egyetlen részlet jelzi, hogy tájékoztassa a nézőjét, de ne terelje el a figyelmét. Born rajzai tehát – Ezópusz szövegéhez hasonlóan – tömörek és a csattanóra irányulnak.

Balázs Andrea fordítása

